

CRONOLOGIA

1.894 Naixement de Nikita Khruixtxov.

1.917 Octubre: Revolució Russa.

Assalt al Palau d'Hivern.

Poder per als bolxevics.

Naixement de J. F. Kennedy.

1.918 N. Khruixtxov ingressa en el partit bolxevic.

1.924 Mort de Lenin. Poder per a Stalin.

1.929 Crac de la borsa de Nova York, crisi econòmica als EUA.

S'inicien les emissions internacionals de Ràdio Moscou.

1.934 Khruixtxov, escollit membre del Comitè Central del PCUS.

1.939–1.945 Esclata la II Guerra Mundial entre les potències de l'eix i els aliats.

1.940 J. F. Kennedy es gradua a la Universitat de Harvard

1.943 Conferència de Teheran.

Conferència de Ialta.

1.945 Signatura de la Carta de les Nacions Unides.

Conferència de Postdam.

Llançament de la bomba atòmica a Hiroshima i Nagasaki.

1.946 Inici de les emissions en llengua russa de la BBC i la VOA.

1.947 El president dels EUA, Truman, crea la CIA.

1.948 Divisió de Corea.

Primera guerra àrabo–israeliana.

Creació de l'Estat d'Israel.

1.949 Creació de l'OTAN, el Consell d'Europa i el COMECON.

S'acaba la guerra civil xinesa, els nacionalistes es refugien a Taiwan.

Creació de la RDA i la RFA.

Blocatge de Berlín.

L'URSS esdevé la segona potència nuclear del món.

1.950 Inici de la Guerra de Corea (1.950 – 1.953).

S'inicia la cacera de bruixes als EUA per part del senador McCarthy.

1.952 J. F. Kennedy és escollit senador per Massachusetts.

Eisenhower president dels EUA.

1.953 Mort Stalin.

Khruixtxov és escollit secretari general.

Conferència de Ginebra, divisió d' Indoxina.

1.954 Nasser al poder,

Finalitza l'ocupació occidental d'Alemanya.

1.955 Creació del Pacte de Varsòvia.

1.956 En el XX Congrés del PCUS Khruixtxov denuncia l'stalinisme.

Revolta a Hongria.

La RDA entra en el Pacte de Varsòvia.

1.957 Constitució de la CEE.

Llançament del primer satèl·lit soviètic (Sputnik).

1.958 Primera reunió a Camp David entre Khruixtxov i Eisenhower.

Llançament del primer satèl·lit nord-america (Explorer).

1.959 Revolució cubana: Fidel Castro al poder.

1.960 J. F. Kennedy és escollit president dels EUA.

1.961 Construcció del mur de Berlín.

1.962 Els EUA bloquen Cuba per evitar la instal·lació de míssils soviètics.

1.963 Revolta als EUA a favor dels drets civils.

J. F. Kennedy és assassinat a Dallas (Texas).

L. B. Johnson president dels EUA.

Inici de la Guerra del Vietnam.

1.964 Destitució de Khruixtxov a causa de greus problemes econòmics de l'URSS.

Brejnev al poder.

1.965 Intervenció militar dels EUA al Vietnam.

1.967 Inici de converses entre els EUA i l'URSS sobre armament estratègic.

1.968 Incasíó de Txecoslovàquia per part dels tancs soviètics.

Elecció de R. Nixon com a president dels EUA.

1.969 Els EUA arriba a la Lluna.

W. Brandt, conseller alemany (Ostpolitik)

1.971 Mort Nikita Khruixtxov,

1.972 Firma del Tractat de SALT I.

1.975 Finalitza la Guerra de Vietnam.

Signatura de l'acta final de Hèlsinki.

1.978 Entrada de les tropes soviètiques a l'Afganistan.

1.979 Acord SALT II sobre la limitació de l'armament.

1.980 R. Reagan president dels EUA.

1.981 Inici de les tensions a Nicaragua.

1.982 Mort de Brejnev.

Andropov és nomenat secretari general.

1.983 Instal·lació de míssils nord-americs a Europa.

Projecte Reagan de la Guerra de les Galàxies.

1.984 Conferència a Estocolm sobre el desarmament a Europa.

Gorbatxov, líder màxim a la Unió Soviètica.

1.985 Primera entrevista Reagan-Gorbatxov a Ginebra.

- 1.986** Aparèixen els conceptes *perestroika* i *glasnot*.
- 1.987** Acord EUA–URSS per al desarmament de míssils d'abast mitjà.
- 1.989** Desapareix el mur de Berlín.
- 1.990** Unificació d'Alemanya.
- 1.991** Desaparició de l'URSS.
- Destitució de M. Gorbtxov.
- Desmantellament del Pacte de Varsòvia.

QUÈ FOU LA GUERRA FREDA?

L'expressió Guerra Freda fou utilitzada per primer cop el 1.947 pre definir el conflicte que oposava el món comunista, encapçalat per la Unió Soviètica, al món lliure o capitalista, encapçalat per els Estats Units. El conflicte fou ideològic, cultural, econòmic, polític i diplomàtic, però mai no es van enfrontar cara a cara en un enfrontament armat.

Els EUA i l'URSS volien imposar el seu domini a la resta del món.

Una propaganda desmesurada i simplificadora que identificava els bons amb els nostres i els dolents amb els altres va generar persecucions i atacs per a moltes persones que sovint creien que la realitat té molts més colors que el blanc i el negre. D'aquí el fet de sentir-se perseguit i de ser considerats traïdors tots aquells que no estiguessin d'acord amb la política del seu país.

Això va crear una atmosfera de por i conspiració constants. I l'angoixa permanent que representava per a tothom el perill d'una guerra nuclear, que acabés definitivament amb l'espècie humana.

KHRUIXTXOV I KENNEDY, DUES BIOGRAFIES POLITIQUES

KHRUIXTXOV

Nikita Sergueievitx Khruixtxov va néixer l'any 1.894 a Kalinka, a la província de Kursk.

L'any 1.909 va entrar a treballar a la mina com ajustador. El 1.915, a causa d'una vaga, va conèixer Llàtzer Kaganovitx, futur braç dret de Stalin, que el va introduir en el partit bolxevic, al

qual es va afiliar el 1.918. L'any 1.919 s'allistà a l'Exercit Roig per convatre la contrarevolució.

L'any 1.924 inicià la seva carrera política dins del partit comunista (PCUS). El desembre de 1.925 va assistir al XIV Congrés del Partit presidit per J. Stalin. Dos anys més tard va esdevenir membre del comitè regional acraïnès del PCUS. Va ser un ferm exponent d'una burocràcia d'origen obrer. Khruixtxov es convertí en un stalinià i al 1.932 tingué l'oportunitat de freqüentar el cap màxim. En aquella època la col·lectivització forçada de les terres i les desorganitzades modalitats d'industrialització ja havien produït efectes nefastos. L'any 1.932 va esdevenir segon secretari del comitè de la ciutat i després de la regió de Moscou és a dir. El braç dret de Kaganovitx.

El gener de 1.934, va ser escollit membre del Comité Central. La mort de la ajoria dels personatges importants causades per la decisió de Stalin d'assassiar totes aquelles persones que eren importants, va facilitar a Khruixtxov l'ascens fins als llocs principals de comandament. L'any 1.939 fou nomenat 1er secretari del Comité central del PC Ucraïnès. Al llarg de la II Guerra Mundial participà en les operacions del sud-oest i va esdevenir comisari d'armaments amb grau de tinent general. L'any 1.944 va ser nomenat president del Consell de Comisaris del Poble d'Ucraïna. Pel desembre de 1.949, Stalin l'anomenà 1er secretari del Partit a Moscou.

KENNEDY

John Fitzgerald Kennedy (1.917–.960) pertanyia a una família catòlica d'origen irlandès.

La mort d'en Joseph Fitzgerald Kennedy, el germà gran d'en John, va fer que les responsabilitats polítiques i riqueses que va anar acumulant al llarg de la seva vida, passessin als seus germans: John, fou el president; Robert, assassinat el 1.918 mentre feia campanya electoral per la presidència; i Edward, senador.

L'any 1.940, John va graduar-se a la universitat de Harvard i va participar en el conflicte mundial. El 1.943 fou condecorat com a heroi de guerra per les seves accions. Acabada la guerra va iniciar la seva

carrera política, dins les files del Partit Demòcrata. L'any 1.946 fou elegit membre de la

Cambra de Representants i el 1.952 senador.

Va ser autor de diversos llibres com *Perfils del valor*, que li va fer guanyar el prestigiós Premi Pulitzer de periodisme, fou candidat a la vice-

presidència dels EUA en la concenció demòcrata de 1.956.

El pas definitiu en la seva carrera política va donar-se al 1.960, quan el Partit Demòcrata va cercar un

candidat jove que donés una imatge d'optimisme i de progrés. A més, la seva condició de catòlic li proporcionava les simpaties d'altres minories religioses o racials.

DOS MODELS ANTAGÒNICS: ELS E.U.A. I L'U.R.S.S.

<< THE AMERICAN WAY OF LIFE >>

Als anys 20, la prosperitat a Amèrica, va contribuir a crear l'anomenat << The American way of life >>, l'estil de vida model de la civilització contemporània, aquest va ser possible gràcies a l'enfortiment de la classe mitjana. Les seves ambicions es concentraven a obtenir una casa plena de confort i un automòbil.

La mateixa uniformitat hi havia en el lleure. Els diaris i revistes practicaven una informació sensacionalista bastant allunyada de la realitat. La defensa moral dels valors americans va traduir-se en una renovació de la tradició puritana (moviment polític-religiós). És va desenvolupar un moviment de la defensa dels veritables americans contra les poblacions diferents, o sigui, negres, jueus o asiàtics. Aquesta ideologia racista va agafar ràpidament un fort contingut anti comonista.

La crisi econòmica dels anys 20 va enfonsar temporalment el somni americà. La misèria i l'atur van augmentar, però amb l'esclat de la II Guerra Mundial va tornar als EUA la prosperitat econòmica i l'òrgull de ser la primera potència mundial. Els diners resultaren del tot indispensables per fer carrera política i les relacions familiars imprescindibles. Només les persones riques podien dedicar-se plenament a la vida pública.

UNA SOCIETAT JUSTA I IGUALITÀRIA

Rússia abans de 1.917 era una societat arcaica comparada amb les societats occidentals de l'època. La majoria de la població malvivia del seu treball al camp. La riquesa generada pels camperols alimentava una classe nobiliària que dominava les institucions polítiques. Al capdamunt el Tsar de totes les Rússies gaudia d'un poder absolut que l'Església ortodoxa beneïa.

A Rússia, la misèria i la fam foren les responsables dels aixecaments de 1.917. El primer (febrer) cercava convertir Rússia en una societat semblant a les occidentals. El segon (octubre) anomenat bolxevic, volia crear en l'antic imperi rus un nou model de societat. El màxim dirigent bolxevic, V. I. Lenin, creia fermament en la possibilitat que una minoria de revolucionaris ben dirigits seria suficient per canviar les estructures econòmiques i polítiques antigues si aconseguia controlar el poder polític durant un espai suficient de temps. L'objectiu dels bolxevics era aconseguir una societat justa i igualitària. Per aconseguir-ho es necessitava un estret control polític, que va esdevenir en una dictadura del partit (bolxevic o comunista). Formar part del partit era la manera de pujar en l'escala social. El secretari general disposava d'un poder absolut.

MOMENTS D'INCERTESA

A l'Octubre de 1.962, el perill d'una guerra nuclear va estar molt pròxim. La crisi de Cuba va demostrar la gravetat a la qual podien arribar les relacions internacionals en mancar canals fluids de les relacions de comunicació. Castro, president de Cuba, i Khruixtxov estaven convençuts que els nord-americans, després del fracàs de l'expedició de la Bahía de los Cochinos voldrien envair l'illa. Per impedir-ho, l'URSS va enviar-hi 40.000 homes i una vintena d'ogives o míssils, nuclears en suport dels seus aliats cubans, això va precipitar la crisi.

Kennedy i Khruixtxov es comprometeren a no haver d'arribar mai més a una situació en què haguessin d'escollir entre la capitulació i l'apocalipsi nuclear.

PRINCIPALS ETAPES I CONFLICTES

ELS ANYS CINQUANTA

Les conferències diplomàtiques que els guanyadors de la II Guerra Mundial havien mantingut a Teheran (1.943), Ialta i Postdam (1.945), no aconseguiren resoldre els problemes de reconstrucció de la política i les relacions entre els països un cop acabat el conflicte.

El desenvolupament de la guerra contral' Alemanya nazi, havia fet que l'exèrcit soviètic s'endinsés fins al cor d'Europa (Berlín). Els diferents estats de la zona oriental del continent, alliberats pels soviètics foren considerats la seva àrea d'expansió natural. Entre 1.945 i 1.948, aquests estats patiren un canvi polític en ser obligats a copiar el model soviètic.

L'aplicació d'aquest sistema en alguns països va arribar-hi després de tenir violents enfrontaments amb la Unió Soviètica. A Txecoslovàquia, el febrer de 1.948 i com a conseqüència del seu interès per adherir-se al pla Marshall, el govern de Moscou, amb la intervenció de l'Exèrcit Roig, feia caure el govern de coalició socialista-comunista elegit per sufragi i instaurava un govern exclusivament comunista.

L'anomenat cop de Praga, no va ser l'únic problema a l'Europa socialista, Iugoslàvia havia estat alliberada pels partisans i el seu líder, Tito, volia imposar un model econòmic adaptat a la realitat nacional. No acceptava que els representants de la Unió Soviètica intervinguessin en els afers iugoslaus. Durant l'estiu de 1.948, Stalin va trencar les relacions diplomàtiques amb Belgrad i condemnà el règim iugoslau per desviacionista, alhora Tito era considerat per la premsa soviètica com un agent americà. Els Estats Units van aprofitar la situació per a apropar-se a Iugoslàvia, tot coincidint crèdits i signant acords comercials. Malgrat tot, Tito va continuar fidel als principis marxistes i va mantenir la seva independència sense convertir-se en un aliat dels occidentals.

D'avant d'aquest fet, la resposta del president Truman va fer una política de contenció. Aquesta actuació podia ser tant militar, en organitzar una gran coalició militar antisoviètica a Europa, l'OTAN (1.949), que consistia

en una aliança defensiva que en cas d'agressió o amenaça contra algun dels membres, els altres estaven obligats a ajudar-lo militarment; com econòmica, com el Pla Marshall d'ajut a la reconstrucció de les economies europees, arrasades per la guerra, es va crear la OCDE (Organització Europea de Cooperació Econòmica), al 1.952 sorgeix al CECA (Comunitat Europea de Carbó i Hacer) que, si bé tenia un caràcter marcadament sectorial, obria el camí a la futura comunitat europea, la CEE, que es va fundar el 1.955 amb la signatura del Tractat de Roma.

Els soviètics van entendre aquest pla com un intent de l'imperialisme Americà per establir la seva dominació política i econòmica a Europa, i feu pressió als països que eren sota el seu control per a que el rebutgessin, a causa del bloqueig econòmic que comportava el refús imposat del Pla Marshall, es va fer evident la necessitat d'accelerar el procés d'integració dels països satèl·lits, i per tant, d'organitzar un sistema de cooperació econòmica, el més autàrquic possible, que inclogués els països de l'Europa oriental i la Unió Soviètica. El 1.949 es creava a Moscou el Consell d'Ajut Mutu Econòmic (COMECON). D'altra banda, es va crear una unió militar similar a la OTAN, es va crear el Pacte de Varsòvia (1.955), demostrant d'aquesta manera la capacitat de reacció del bloc comunista.

D'aquesta manera, els diversos estats del món i especialment els europeus, van entrar en l'òrbita d'un dels dos grans en l'anomenada política de blocs.

El final de la dècada dels quaranta i els primers cinquanta foren un dels moments més difícils de la Guerra Freda. Els conflictes es multiplicaven:

La guerra de Corea (1.950 – 1.953)

En aquesta va participar la Xina, i així va sorgir una nova potència a tenir en compte, que a més tenia el suport de la Unió Soviètica.

- El bloqueig de Berlín (1.949)

Berlín, després de la guerra, havia restat dividida en quatre sectors d'influència: tres sectors occidentals i un soviètic, i qualsevol decisió havia de ser presa per un acord quadripartit. La creació d'una moneda comuna als sectors occidentals va ser l'espurna que va encendre la metxa. Els soviètics, com a mesura de pressió, van tancar tots els accessos al sector est de Berlín des de les zones

occidentals. Els americans van respondre posant en marxa, el juny de 1.948, un pont aeri per tal d'abastir-lo. El maig de 1.949, els soviètics van obrir el bloqueig, arran d'aquests fets, Alemanya seria definitivament dividida en dos estats bessons: el 2 de maig de 1.949 es fundava la República Federal d'Alemanya i el 30 del mateix mes neixia la República Democràtica Alemanya.

El triomf de Mao Zedong i dels comunistes de Xina (1.949)

Mao Zedong va iniciar la revolució socialista a la Xina i finalment aconseguí vèncer els seus adversaris organitzant l'Antic Imperi Xinès en una República Popular, que seguia el model soviètic, foren etapes especialment delicades. Tant mateix, el risc de la guerra era cada cop menor per la convicció dels analistes militars que cap de les dues potències podia guanyar un conflicte nuclear.

La mort d'Stalin al Març de 1.953, i el canvi presidencial als EUA, al gener del mateix any (Eisenhower succeeix a Truman), afavorien una suavització de les tensions i el risc de conflicte, que foren substituïdes per una voluntat de desglac en les relacions internacionals.

La voluntat de diàleg era facilitada pel gir que el nou dirigent soviètic liderat per Khruixtxov, donà a les seves relacions internacionals. En el XX Congrés del Partit Comunista de la Unió Soviètica (PCUS), celebrat al febrer de 1.956, Khruixtxov proposà una revisió de la figura d'Stalin i de la seva manera de conduir les relacions exteriors. La idea de coexistència pacífica i substituï la idea d'enfrontament. A Hongria, però, a l'Octubre de 1.956, hi va esclatar un moviment popular que reivindicava el restabliment d'una pluralitat política i la neutralitat, és a dir, sortí del Pacte de Varsòvia. L'Exèrcit Roig va intervenir-hi reprimint durament el poble hongarès i János Kádár va ser nomenat Primer Ministre. El bloc socialista havia superat la crisi i la Unió Soviètica conservava el seu liderat amb el control absolut de les democràcies populars.

Al mateix temps, i dins del bloc occidental, també és donaren una sèrie de tensions que van fer trontollar la serguretat mundial. El juliol de 1.956, el govern de Nasser a Egipte, va nacionalitzar el canal de Suez, aquest fet va portar a la Gran Bretanya i a França a enviar a la zona ajut militar per tal de donar suport a una ofensiva d'Israel. L'acutació va provocar el disgust dels EUA i la Unió Soviètica, que van recomanar que fossin retirades les tropes europees de la zona. Els dos grans havien imposat la seva voluntat, ja que no estaven disposats a que cap tipus de conflicte, fos intern o extern, els fes perillar les esferes d'influències establertes.

Aquests fets mostraren que la pau mundial es basava en la submissió sense reserves dels pobles a la voluntat dels grans, els EUA i l'URSS.

Amb la fi del règim nazi (1.945), Alemanya fou ocupada per les forces aliades que van dividir el país en dos: la República Federal Alemanya, sota la influència dels EUA, França i Gran Bretanya, i la República Democràtica Alemanya, sota la influència de la URSS. El fet que entre els anys 1.952 i 1.961 més de dos milions de persones marxessin de la República Democràtica Alemanya a la República Federal Alemanya, va fer que les autoritats de la RDA pressionessin Khruixtxov per aturar la seva gran perduda demogràfica. La nit del 12 al 13 d'agost de 1.961, les autoritats orientals van aixecar un mur de ciment que separava Berlín en dos sectors incomunicats: naixia l'anomenat Mur de Berlín.

UN MOMENT CULMINANT: LA CRISI CUBANA

L'1 de gener de 1.959 Fidel Castro va aconseguir derrocar el dictador Batista i ocupar el poder a Cuba. Les relacions de Castro amb els Estats Units es va deteriorar aviat, ja que la reforma agrària iniciada pel govern cubà comportà el repartiment de les terres que les grans companyies dels EUA posseïen a Cuba. La resposta ianqui fou boicotejar les importacions de sucre, pràcticament l'únic producte d'exportació de l'illa.

L'enforament amb el govern dels EUA portà el govern cubà a aproximar-se a la Unió Soviètica. Per aquesta, una aliança amb Cuba era un gran avantatge estratègic. Per primer cop disposava d'un aliat en el continent americà i, a més, molt a prop de les costes ianquis. El juliol de 1.960, Khruixtxov confirmà el suport soviètic a Cuba en la seva lluita per la llibertat i la independència nacional, i la disposició de l'URSS a comprar la collita de sucre cubà.

J. F. Kennedy es plantejà d'acabar el problema cubà mitjançant l'invasió de l'illa, amb l'objectiu de derrocar el govern de Castro. L'expedició, que desembarcà el 17 d'abril de 1.962 a la Bahía de los Cochinos va ser un fracàs pels nord-americans. Els soviètics proposaren instal·lar a l'illa un sistema de míssils amb capacitat d'atacar la costa sud dels Estats Units.

El secret va presidir aquesta instal·lació, però l'espionatge dels EUA ho va descobrir. El 22 d'octubre de 1.962, el president Kennedy anuncià l'aïllament de les costes cubanes i la intenció d'aturar, si calia per la força els vaixells soviètics que es dirigien a Cuba amb més material militar. Alhora, l'ultimàtum exigia a Khruixtxov que retirés de l'illa les rampes de

llançament de míssils ja instal·lades.

El 26 d'octubre els dirigents soviètics van acceptar la proposta dels EUA.

La gravetat de la crisi va servir per a què les dues potències s'adonessin de la importància de la comunicació directa entre els seus dirigents en cas d'una situació perillosa. Com a conseqüència d'això es va instal·lar el telèfon vermell, amb línia directa entre el Kremlin i la Casa Blanca.

ELS ANYS SEIXANTA I SETANTA

Al llarg d'aquestes dues dècades la convivència entre les dues grans potències s'estengué tant en el domini militar com en el polític i econòmic. El risc d'un conflicte nuclear n'era el gran responsable.

En l'aspecte militar, en aquestes dues dècades s'inauguraren una sèrie d'acords i tractats per tal de limitar espais on l'arma nuclear no pogués emprar-se. Es va iniciar una cursa armamentística.

La cooperació política entre les dues grans potències es basava en la idea que només elles eren responsables de la seguretat mundial. El compromís d'evitar qualsevol conflicte armat directe són la base d'aquestes relacions.

El procés de descolonització i el sorgiment de nous estats independents amb molts problemes econòmics i amb una forta dependència respecte a les antigues potències colonials, van cercar en el model soviètic el mètode per sortir de l'endarreriment. Els dirigents soviètics creien compatible cooperar amb els EUA al mateix temps que estendre la seva àrea d'influència.

Els Estats Units es va implicar a la guerra del Vietnam, amb la idea d'ajudar al govern de Saigon, hi va enviar un nombrós exèrcit (més de 500.000 homes) i també centenars d'assessors militars i va acabar bombardejant Hanoi. La intervenció americana va contribuir a degradar la imatge democràtica dels Estats Units a Europa i al Tercer Món i l'opinió pública mundial es va mobilitzar per denunciar l'agressió imperialista dels americans al Sud-est asiàtic. Molts dels antics aliats (Europa i Japó) havien aconseguit millorar substancialment les seves economies, de manera que competien avantatjosament amb els EUA.

EL RETORN A LA TENSIÓ. ELS PRIMERS ANYS VUITANTA

La invasió soviètica de l'Afganistan el desembre de 1979 fou el fet que acabà amb la coexistència i portà cap a una revifalla de la Guerra Freda i de l'enfrontament entre blocs. Per primera vegada, des de la fi de la Guerra freda, l'URSS estenia la seva àrea d'influència per la força. Pels EUA aquesta acció significava l'inici d'una nova etapa i el final del període de coexistència.

L'elecció de Ronald Reagan com a president dels Estats Units, a finals de 1980, va portar a la Casa Blanca un partidari afosarat de la fortalesa militar nord-americana.

Els Estats Units assajaven des de l'any 1982 una nova estratègia armamentística, l'objectiu del qual havia de ser forçar la Unió Soviètica a una cursa d'armaments, basada en les tecnologies modernes i que la fes conscient del seu endarreriment en molts sectors d'aquest camp, provocant així un col·lapse en la seva economia.

Va ser en aquest context que el president Reagan anuncià, el març de 1983, el seu projecte de Guerra de les Galàxies, nom popular amb el qual es coneix un immens programa de recerca cinètica i tecnològica que, soa

el nom d'Iniciativa de Defensa Estratègica, tenia per objectiu eliminar definitivament l'amenaça nuclear soviètica sobre el territori nord-americà mitjançant la creació d'un sistema de defensa format per satèl·lits i plataformes espacials en òrbita al voltant de la Terra, que interceptessin qualsevol míssil soviètic. Així, l'economia de l'URSS quedà col·lapsada, malgrat els intents de reforma.

L'acceleració en la cursa d'armaments ha estat un factor bàsic per explicar els darrers canvis en els països socialistes, i ajuda a entendre com, en menys de cinc anys, s'ha enterrat el sistema de relacions internacionals que dominava el món des de l'any 1.947, o sigui, la Guerra Freda.

EL DIA QUE LA GUERRA FREDA ES VA ACABAR

En menys de dos anys la política de blocs havia deixat d'existir perquè un dels blocs va desaparèixer.

La Guerra Freda no va acabar un dia en concret. Hi ha, però, dues dates a retenir. El 9 de novembre de 1.989 va desaparèixer el mur de Berlín, símbol de la divisió del món en blocs antagònics. L'altra data va ser la del 21 de desembre de 1.991, en la qual dirigents d'onze repúbliques soviètiques van adreçar a Mikhaïl Gorbtxov un missatge on se l'informava que la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques havia deixat d'existir i que, per tant, la seva funció presidencial havia acabat.

L'ESPIONATGE

La Guerra Freda fou també una guerra dels serveis secrets. La informació i/o desinformació es convertí en un dels elements fonamentals del conflicte. Aconseguir la informació correcta i alhora enganyar l'adversari era l'objectiu de l'espionatge.

Les arrels de l'espionatge d'aquest període cal cercarles en els anys trenta, quan l'URSS va aconseguir introduir-se en molts dels cercles més selectes del poder en els països occidentals. Per reclutar les persones, l'URSS aprofitava els elements més atractius de la seva ideologia. La Segona Guerra Mundial va multiplicar la importància dels serveis secrets, però la Guerra Freda en representà el període àlgid.

El juliol de 1.947, el president Truman creà la CIA (Central Intelligence Agency), destinada a coordinar les activitats d'espionatge nord-americanes. El seu objectiu era analitzar la informació recollida a l'estranger, amb possibilitats de proporcionar als responsables ianquis prou elements de judici per decidir la política a seguir.

Des dels anys cinquanta, el paper de la CIA i de la KGB soviètica era idèntic, desenvolupar accions secretes de desestabilització de governs considerats hostils als interessos nord-americans o soviètics i vigilar la possible infiltració d'agents enemics en el propi bloc.

Aquesta última missió va arribar, en alguns moments a la desconfiança en tot i tothom. Stalin va eliminar l'oposició i després hi hagué una veritable cacera de traïdors dins dels propis partits comunistes.

Als EUA l'any 1.950 pel senador Mc Carthy, amb l'eslògan els comunistes estan sota el vostre llit, que va significar la persecució de milers de persones acusades de simpaties comunistes en els àmbits culturals i polítics nord-americans.

LA GRAN POR ATÒMICA

Les bombes atòmiques llançades pels EUA l'agost de 1.945 sobre les ciutats japoneses d'Hiroshima i Nagasaki inauguraren l'època atòmica. Va ser però, el 1.946, amb la publicació dels reportatges fets en aquestes dues ciutats, quan es desenvolupà la por a la bomba atòmica. Les fotografies mostraven cossos cremats, persones desfigurades i una terra devastada. El pànic va néixer especialment dels efectes produïts per la radioactivitat. Segons un científic nord-americà, la vida restaria enverinada a Hiroshima per uns setanta anys. Els omes i dones que no havien estat ni ferits ni cremats estaven afectats de vòmits i diarees, i presentaven símptomes estranys com la caiguda dels cabells, perdre la força, ... en certs casos els malalts van recuperar la salut, però la majoria va morir els mesos posteriors.

La Unió Soviètica esdevingué l'agost de 1.949 la segona potència nuclear. Des d'aleshores desenvolupà una veritable cursa per perfeccionar els ginyes nuclears, tant des del punt de vista d'augmentar la seva potència destructora com d'aconseguir millorar la seva "eficàcia", tot perfeccionant vehicles encarregats del seu transport i llançament i la precisió per arribar als objectius. Els arsenals de cadascuna de les dues grans potències s'havien anat incrementant durant dècades fins a disposar de capacitat suficient per a destruir el nostre món diverses vegades. El creixent poder destructiu de l'armament nuclear esdevingué un fre per a la seva possible utilització. Els cinquanta i els primers seixanta van ser anys de pànic per a les poblacions civils, condemnades en cas de conflicte a patir els efectes de la radioactivitat. La por a la bomba atòmica esdevingué als Estats Units una veritable psicosi col·lectiva. Agències governamentals van editar milions de fullets amb el títol *Com es pot sobreviure a un atac atòmic*. S'organitzaven exercicis i s'estimulava la construcció de refugis antiatòmics en el subsòl de les cases. Només la firma, a mitjans dels seixanta, de diversos tractats que regulaven l'armament atòmic van asserenar els ànims de la població **ELS MITJANS DE COMUNICACIO**

ELS BEST SELLERS DE LA GUERRA FREDA

La creació literària va estar també influenciada pel repartiment del món en dos blocs oposats. L'impacte de la Guerra Freda fou evident en els llibres de memòries, on l'autor explica les vivències personals fruit de la seva reflexió sobre esdeveniments viscuts més o menys de prop. En aquest cas val la pena assenyalar especialment els testimonis de persones que explicaren les contradiccions del bloc soviètic i, concretament, de la política de Stalin, com Arthur Koestler (*De la foscor al migdia*, 1.940), Vladimir Kravtchenko (*Jo he escollit la llibertat*, 1.947), Victor Serge (*Memòries d'un revolucionari*, 1.951), o Alexandre Soljenistín (*L'arxipèlag del Gulag*, 1974), amb el qual guanyà el premi Nobel.

El conflicte est-oest va permetre la creació d'obres en les quals la lluita ideològica prenia un caràcter quotidià i on el temperament dels homes podia més que els grans principis. Fou el cas de l'obra de Giovanni Guareschi (El petit món de Don Camilo, 1.950).

El camp preferit per desenvolupar els antagonismes de la Guerra Freda fou la novel·la d'espies, d'èxit espectacular entre el públic. El gènere de l'espionatge ha creat superhomes com James Bond l'agent 007, però també ha produït obres de qualitat, com les de John Le Carré. Aquest autor, amb el seu antiheroi George Smiley, recrea les condicions i l'evolució de

l'espionatge entre blocs des de *L'espia que venia del fred* (1.963), *Talp* (1.975) o la *Casa*

Rússia (1.989).

EL CINEMA. LA CACERA DE BRUIXES

El cinema, per la seva àmplia difusió popular, ha estat un dels productes culturals més influenciats per la Guerra Freda. El control sobre la producció cinematogràfica va significar una censura sobre la producció artística. En el món occidental aquet fou el cas dels Estats Units al llarg dels primers anys de la Guerra Freda, quan la por al contagi comunista va portar a la marginació, i en alguns casos, a la persecució d'un nombre important de guionistes, realitzadors i directors cinematogràfics acusats de simpatitzants del comunisme. Aquesta persecució, on tingué un paper important com a delator el que fou president dels EUA, Ronald Reagan, s'anomenà Cacerà de bruixes. L'atmosfera de por va aconseguir trencar amb una tradició de cinema social i polític nord-americà que havia arribat a principis dels quaranta a crear obres de la importància de *The Grapes of Wrath*, de John Ford (1.940), *Ciudadà Kane*, d'Orson Welles, o *el Gran Dictador*, de Charles Chaplin (1.940).

LA RADIO

Tota emissora d'Estats Units o la URSS estaven manipulades, per a que diguessin el que volgués el govern. L'única emissora de radio que informava veritablement als oïents de la veritable situació dels països, sense cap mena de manipulació, era la Radio Europa Lliure i la Radio Llibertat, situades ambdues a Europa.

MODELS D'ORGANITZACIO SOCIAL. UN MIRALL PER LA PROPAGANDA

Un element fonamental de la Guerra Freda fou la propaganda. Un bloc i un altre s'esforçaven a presentar el seu model d'organització de la societat com el millor per a la societat. En els dos casos el paper de la

propaganda consistia a exaltar els valors considerats fonamentals de cada model i a ocultar al màxim les seves contradiccions. D'aquesta manera es crea una visió parcial de la pròpia realitat per convèncer els propis ciutadans de que vivien en el millor dels mons possibles, i alhora, per presentar el model contrari com el resum de tots els vicis imaginables.

Per a la propaganda nord-americana el seu model premetia la llibertat de les persones, garantia l'estabilitat de la societat gràcies a la creació constant de riqueses i, d'una manera barroera, identificava el progrés social amb increment de consum. La possessió d'objectes esdevenia l'objectiu final de la felicitat. Evidentment, la visió nord-americana no parlava dels marginats del sistema i per tant, no existia ni l'atur, ni la misèria, ni la manipulació escandalosa dels valors fonamentals de la persona.

En el camp soviètic l'objectiu de la propaganda era el mateix, no així els valors que es defensaven: la construcció d'un món millor sense injustícies ni opressió, on cadascú havia de gaudir de tot gràcies a l'increment constant de la producció econòmica. Mai es parlava dels sacrificis demanats a dues generacions per a l'edificació del socialisme, identificat amb el desenvolupament de la indústria pesant i d'armaments en detriment de la de consum, ni de la repressió política contra qualsevol que opinés diferent del Partit, ni de la degradació moral que representava la manipulació sistemàtica de tota mena de manipulació.

La Guerra Freda exigia una autocomplaença hipòcrita de la pròpia realitat social, l'única manera de lluita contra l'enemic.

OPINIÓ PERSONAL

Aquest treball, tot i la importància que tenia, crec que ha estat fàcil de fer, per la gran quantitat d'opcions que teniem per fer el treball, i la gran quantitat d'informació que es podia trobar de cada tema.

No obstant, m'ha costat decidir-me entre dos treballs, la descolonització del tercer món i la guerra freda, finalment vaig triar la guerra freda, ja que vaig pensar, que seria més interessant.

BIBLIOGRAFIA

Kennedy i Khruixtxov LA GUERRA FREDA

Autors: Andreu Vela i Puig

Joan R. Varela i Puig

Editorial: Graó

Introducció a la Història Contermporània

Autors: Andreu Varela

Joan R. Varela

Francesc López

Jaume Pagès

Rosa Bertran

Editorial: Columna

Història Contemporània TEMPS

Autors: Margarita Garcia

Vicens Vives

Cristina Gatell

Editorial: Temps

Història i Presente de la GUERRA FRIA

Autor: Juan Carlos Pereira

Editorial: ISTMO